

TRACTATUS DE CENSURIS.

Vox *censura*, a verbo *censeo* derivata, apud veteres Romanos erat usitata, et significabat sententiam censoris mores corrigentis: quem enim censor in censu seu in descriptione senatorum, equitum, etc., non computabat, is infamia erat notatus, et ex ordine suo ejiciebatur. Hanc vocem usurpavit Ecclesia ut exprimeret pœnam qua filios suos delinquentes corrigere niteretur. Unde censura ecclesiastica communiter definitur: *Pœna spiritualis et medicinalis, qua homini baptizato, delinquenti et contumaci, auferitur usus quorundam bonorum spiritualium.*

Dicitur 1º *pœna spiritualis*, non quod Ecclesia pœnas tantum spirituales, animum afflentes, decernere possit, ut *Van-Espen*, de *Marca* aliique plures contendunt; tendendum enim est ab omnibus catholicis eam habere potestatem infligendi pœnas quæ animum et corpus simul attingant, puta, jejunia, mulctam pecuniariam, flagella, carcerem, exsilium, etc., ut patet exemplo plurimorum conciliorum a *Devoti* relatorum, t. iv. Videatur etiam bulla *Auctorem fidei*, prop. 5, et decretum diei 22 aug. 1851, contra *Nuytz*. Itaque Ecclesia, ut perfecta res publica, regit animum et corpus, et duplicis generis pœnas, spirituales videlicet et corporales, statuere potest. Censura pertinet ad ordinem spiritualem, licet quandoque effectus temporales inducat, v. g., privationem fructuum beneficij; quia primarius ejus finis semper est exclusio a participatione bonorum spiritualium, ut explicabimus infra.

Dicitur 2º *medicinalis*; duplicit enim generis distinguuntur pœnae spirituales, ratione *finis*; scilicet, *vindictivæ*, quæ ad vindictam delinquentis tendunt et ad procurandum bonum publicum præcipue referuntur; et *medicinales*, quarum *finis* principalis est correctio pec-

catoris. Ad hoc genus pertinent omnes et solæ censuræ proprie dictæ.

Dicitur 3º *qua homini baptizato*; quia Ecclesia non habet potestatem in infideles, nec igitur eos ope censurarum corrigere potest: bene vero potestatem habet in hæreticos, licet quandoque merito judicetur, ex circumstantiis, illam noluisse eos attingere.

Dicitur 4º *delinquenti*; alioquin pœnam non mereretur, et *contumaci*, id est, obedire recusanti, in peccato perseverare volenti; si enim monitus statim obediret, Ecclesia tenera mater eum censuris non afficeret, ut ex pluribus juris canonici capitibus colligitur. Imo si obedire recusans ignoraret pœnam ideo sibi minatam, communiter docent canonistæ eum non incurrere censuram, quia non est stricte contumax. Vide *Ligorium*, l. 7, n. 43 et 44; *Reiffenstuel*, l. 5, tit. 39, n. 13, etc.

Dicitur 5º *aufertur usus quorundam*, etc.; Ecclesia enim per censuras non privat bonis personalibus, v. g., fide, charitate, meritis acquisitis, sed bonis communibus ipsius administrationi commissis, ut jurisdictione spirituali, suffragiis publicis, participatione sacramentorum et sacrificio Missæ, officiis ecclesiasticis, etc.

Censura dividitur 1º in censuram a jure et censuram ab homine. Censura *a jure* ea est quæ lege vel statuto permanente in omnes hoc vel illud facientes decernitur; censura vero *ab homine* ea dicitur quæ per modum sententia aut mandati specialis fertur, et ordinarie in aliquem determinatum.

Dividitur 2º in censuram latæ sententiae et in censuram ferendæ sententiae. Censura dicitur *latæ sententiæ*, quando ipsi legis vel mandati transgressioni adnectitur, ita ut per ipsam vetitam actionem, absque ulla superioris sententia, incurritur; v. g., hominem occidendo, clericum percutiendo. Signa hujus censuræ sunt: 1º istæ voices in textu legis expressæ: *ipso facto*; *ipso jure*; *eo ipso*, vel aliae similes; 2º verba præsentis vel præteriti temporis, v. g., *sit excommunicatus*, *excommunicatur*, *excommunicationis sententia innodandum duximus*, *noverit se esse excommunicatum*.

Censura ferendæ sententiae ea est quam superior jubet infligi, vel minatur se inflicturum : ipso facto non incurritur; sed per judicis sententiam infligi debet. Agnoscitur 1º si verba sint comminatoria, v. g., *præcipimus sub pena excommunicationis*; 2º si verba futurum tempus exprimant, aut actionem judicis exigant, v. g., *excommunicabuntur, excommunicandus erit, excommunicetur*, etc.

Quando verba sunt ambigua, et dubitatur an censura sit latæ vel ferendæ sententiæ, pronuntiandum est eam: esse ferendæ sententiæ; nam regula juris 49 sic habet: *In pœnis benignior est interpretatio facienda.*

Dividitur 3º, ratione specierum, in excommunicationem, suspensionem et interdictum; in capite enim 20, tit. 40, l. 5 Decretal. Innocentius III quærenti *quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi*, respondet intelligendum esse excommunicationem, suspensionem et interdictum. Ipsius autem responsio incorrecta et falsa esset, si alia darentur censuræ species. Unde communiter theologi, contra paucos, docent cessationem a divinis, quia ecclesia fuit polluta, et irregularitatem ex delicto de qua alibi dicetur, proprie dictas non esse censuras, quia non imponuntur per modum medicinæ ad corrigendos mores.

Idem dicendum est, 1º de prohibitione facta sacerdoti graviter accusato, licet non convicto, ne sacras obeat functiones, ad vitandum scandalum; 2º de prohibitione, sive ad tempus, sive perpetua, ne sacerdos etiam penitens, correctus, Deo reconcilietur, sacris fungatur officiis, quia fideles graviter offenderentur; 3º de revocatione concessionum gratiosarum; quia cum illæ facultates non sint debite, earum limitatio vel revocatio non est pœna proprie dicta; 4º de destitutione, depositione, degradatione, infamia, quæ sunt pœnae vindicativæ, et non censuræ. Reiffenstuel, l. 5, tit. 37, n. 16 et seq.; Collet, part. 1, cap. 1.

His notatis, præsentem Tractatum in septem dividimus capita: primum erit de potestate et modo ferendi censuras; secundum, de iis in quos ferri possunt censuræ; tertium, de causis excusantibus a censuris; quartum,

tum de cessatione censurarum; quintum de excommunicatione; sextum, de suspensione; septimum, de interdicto.

CAPUT PRIMUM.

DE POTESTATE ET MODO FERENDI CENSURAS.

Viclefistæ et Hussite potestatem ferendi censuras suggillabant, ut patet n. 30, inter 45 errores a concilio Constantiensi damnatos, sic habente: « Excommunicatio » Papæ vel ejuscumque prælati non timenda, quia est « censura Antichristi. » Lutherus contendebat excommunicationem esse pœnam mere externam tuendæ disciplinæ utilem, sed nullum effectum spirituali habere; sic enim se habet prop. 89, inter propositiones Lutheri a Leone X, anno 1520, damnatas: « Excommunications » sunt tantum externæ pœnae, nec privant hominem « communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus. » Labbe, t. xiv. Hic ergo statuendum est 1º existere in Ecclesia potestatem ferendi censuras; 2º quinam hanc exercant potestatem; 3º ob quam causam, et 4º in qua forma.

PROPOSITIO PRIMA.

Ecclesia habet potestatem ferendi censuras.

Hæc propositio est de fide; probatur Scriptura sacra, testimonii Patrum, praxi Ecclesiæ et ratione.

1º *Est de fide*, ut pote definita in concilio Constantiensi et in bulla Leonis X.

2º *Prob. Scriptura sacra*. Matt. xvi, 19: *Tibi dabo claves regni celorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis*. Et ibid. xviii, 17: *Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in*

cœlo. Hic agitur de corripiendis delinquentibus : Ecclesia igitur aliquas in eos ferre potest pœnas, quæ non sunt mere externæ, cum ligent in *cœlo* : ergo sunt pœnae spirituales, seu veræ censuræ. Sic interpretes et traditio hunc intellexerunt textum

Ea potestate usus est B. Paulus tradens Satanæ incertum Corinthium in interitum carnis, ut spiritus salvus esset, I Cor. v, 5; item Hymenæum et Alexandrum, ut discenter non blasphemare, I Tim. 1, 20. Ergo 2°.

3° *Testimoniis Patrum.* Tertull. Apol. cap. 39 : « Ibi dem etiam exhortationes, castigationes et censura di vina : nam... summum futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis et conventus, et omnis sancti commercii relegetur. »

S. Aug. lib. de Fide et Operibus, cap. 26 : Nisi essent quædam ita gravia ut etiam excommunicatione plec tenda sint, non diceret Apostolus : *Congregatis vobis et meo spiritu tradere ejusmodi Satanæ,* » etc. Ergo 3°.

4° *Praxi Ecclesie.* A temporibus enim Apostolorum usque ad nos semper viguit usus ferendi censuras, ut constat canonibus dictis Apostolorum, multis conciliis, summorum Pontificum decretis et tota historia ecclesiastica serie. Ergo 4°.

5° *Ratione.* Ecclesia est societas sapientissime constituta : at omnis societas perfecta habet jus privandi subditos delinquentes bonis communibus : ergo et Ecclesia hanc habet potestatem, non in destructionem, sed in bonum individui, ad coercendam ejus contumaciam, ut spiritus salvus fiat, et in bonum fidelium, ne scilicet modicum fermentum totam massam corrumpat. Ergo.

PROPOSITIO SECUNDA.

Omnis et solus superior ecclesiasticus, habens jurisdictionem in foro externo, censuras ferre potest.

Prob. Potestas ecclesiastica fori externi instituta est ad servandam disciplinam per leges, præcepta et sententias, seu ad gubernandam Ecclesiam : at talis potestas

incompleta et infirma esset, si pœnis rebelles coercere et ad obediendum compellere non posset : ergo quicumque hujusmodi habet jurisdictionem, is solus censuras ferre potest.

Unde 1° summus Pontifex et concilium generale censuras in tota Ecclesia ferre possunt ; 2° episcopi in suis diœcesibus et concilium provinciale in provincia ; 3° archiepiscopi in diœcesibus sibi suffraganeis, sed tempore visitationis tantum, nisi causa sit ad ipsos per appellationem devoluta ; 4° episcopi confirmati, etsi non consecrati, quia tunc habent potestatem regendi, seu jurisdictionem in foro externo ; 5° vicarii generales episcopi, ut communissime docent theologi contra paucos, quia unum cum episcopo faciunt tribunal, sed tantum extra-judicialiter, quia, ut tales, non habent jurisdictionem contentiosam ; 6° officiales episcoporum per sententiam judicialem, quia eadem etiam censentur esse personæ cum episcopo in contentiosis ; 7° generales, provinciales et superiores locales religionum respectu subditorum ; 8° congregations religionum, capitula provincialia quorundam religiosorum : quæ tamen intelligenda sunt de religionibus virorum ab Ecclesia approbatis, et secundum propria earum statuta, ait Collet, c. 2, art. 2 ; 9° capitulum ecclesiæ cathedralis, sede vacante, seu vicarii capitulares, quibus cura diœcesis committitur. Hi omnes enim habent jurisdictionem in foro externo.

Olim parochi censuris innodare poterant suos parochianos, ut supponit Alexander III, in Decretal. l. 1, tit. 31, cap. 3 : hoc autem a multo tempore obsolevit.

Hujusmodi facultatem nunquam habuerunt abbatisse, quia jurisdictionis ecclesiasticae non sunt capaces. Unde si dicatur in jure eas ab officio vel beneficio suspendere posse clericos sibi subditos, id intelligendum est de quadam prohibitione celebrandi, aliudve officium exercendi, et non de censura proprie dicta, ut advertunt Bonacina, Layman, Billuart, S. Ligoriū, l. 7, n. 11, etc.

Qui ordinariam habent potestatem censuras ferendi, eam alteri clero delegare possunt, quia de natura est

jurisdictionis ordinariae ut per alium idoneum exerceri valeat. Sic aliunde expresse statuitur in Sexto, l. 1, tit. 16, cap. 7, *Cum episcopus*. Ex variis autem juris capitibus, laicus delegari non potest, nisi a Papa, qui, ex plenitude suae potestatis, juri canonico derogare potest. At communius et probabilius tenent auctores eum nullatenus feminam delegare posse, quia feminæ potestatis clavum jure divino sunt incapaces. Ita Billuart, *S. Ligerius*, etc.

Hinc infertur episcopum sibi eligere non posse pro vicario generali nisi clericum saltem tonsura initiatum.

PROPOSITIO TERTIA.

Censuræ ferri non possunt nisi ob peccatum externum, factum cum contumacia, mortale et in genere suo completum.

Hæc propositio ab omnibus admittitur, et sola verborum expositione sufficienter probatur.

1º *Nisi ob peccatum*; censura enim, cum sit poena medicinalis, supponit culpam. Hoc tamen inter censuras datur discrimen quod excommunicatio incurri non possit nisi ob culpam personalem, et ideo Innocentius IV penitus prohibet, cap. 5, tit. 11, lib. 5 Sexti, ne sententia excommunicationis in universitatem vel collegium feraatur. Contra vero suspensio et interdictum communitati ob illius vel capitinis ejus culpam infligi possunt, licet aliqui in ea sint innocentes.

2º *Externum*; censura enim, ut supra diximus, estactus fori externi ad externam disciplinam pertinens: ergo inferri non potest ob culpam mere internam.

3º *Factum cum contumacia*: id evidenter supponit ratio censuræ, quæ non est poena vindicativa, sed ad corrigendum præcipue destinata.

4º *Mortale*; quia censuræ saltem generatim, sunt poenæ gravissimæ: ergo gravem supponunt culpam. Dicimus *saltem generatim*, ut excipiamus excommunicationem minorem, suspensionem vel interdictum ad paucos dies, quæ ob culpam venialem incurri possunt.

5º *In suo genere completum*; nisi lex positiva dicat solam attentionem sufficere; quia, ex regula juris 15, *odia restringi convenit*: unde latam excommunicationem propter homicidium non incurreret qui, ex intentione hominem occidendi, eum graviter tantum vulneraret.

At sedulo attendendus est actus cui imponitur censura, et pensanda sunt verba legis aut sententiæ; nam sæpe mandantes, consilium dantes, vel aliter ad actum principalem, v. g., ad duellum, ad raptum, cooperantes, eadem censura plectuntur.

PROPOSITIO QUARTA.

Censuræ ferri non debent nisi prævia aliqua monitione et signis externis sufficienter exprimantur.

Prob. 1º Aliqua præmittenda est monitio, ut expresse habetur in Decretal. l. 5, tit. 39, cap. 48, et ratio est quia censura, cum sit poena medicinalis, supponit contumaciam; dici autem non potest aliquem esse contumacem, si nullo modo præmonitus fuerit: ergo. In censuris autem a jure vel etiam ab homine pro culpa futura, non requiritur monitio a lege vel prohibitione superioris distincta: ista quippe lex vel prohibitio quasi perpetua est monitio.

Ubi tamen censura est ferendæ sententiæ, specialis requiritur sententia ad declarandam censuram, et reus citari debet ut facti sui excusationem offerat, nisi, juxta communiores sententiam, culpa adeo sit notoria, ut constat nullam allegari posse excusationem. Galli canonistæ dicunt exigendam esse citationem coram judeice. Vide Collet, Curs. comp., t. xvii, col. 56; Coll. Andeg., etc.

Verum in censuris ab homine, pro culpa præsenti vel præterita, præter citationem omnino requisitam, semper necessaria est monitio necessitate præcepti, ut Alexander III, in Decretal. l. 2, tit. 28, cap. 26, relatus statuit. Imo probabilius videtur monitionem canonicanam ad sententiam censuræ pertinere, et ipsum Papam aliquem cen-

sura proprie dicta valide innodare **non** posse, nulla motione præmissa : quia in eo casu **nulla** existeret contumacia, et censura ferri non potest nisi in contumaces. Ita *S. Ligorius*, l. 7, n. 53, et multi cum illo.

Ut sententia sit licita, tria requiruntur monitio canonica, et tamen una pro tribus sufficit, modo id enuntiatur, et tempus æquivalens concedatur, videlicet sex dies. Aliquando tamen si periculum sit in **mora**, v. g., si clericus ducatur ad mortem, si reprimenda sit violentia hic et nunc exercita, unica sufficit monitio sine tribus spatiis, modo assignetur terminus. Colligitur ex decreto, part. 2, causa 24, q. 3, can. 6, ex pluribus cap. tit. 11, de Sententia excommun., l. 5, in Sexto, et ita *S. Ligorius*, cum pluribus aliis, l. 7, n. 56.

2º Requiritur ut censuræ signis externis sufficienter exprimantur; sunt enim actus fori **externi**; ergo interna superioris voluntas non sufficit, nisi verbis, scripto vel alio sensibili signo innotescat. Ad validitatem censuræ nulla præscribitur forma; requiritur tantum ut persona, crimen et poena sufficienter determinentur. Verum, si per modum sententiæ judicariæ pronuntietur, ut sit licita, servandæ sunt solemnitates ab Innocentio IV præscriptæ, et in Sexto, l. 4, tit. 11, cap. 1, relatae, nempe ut sententia sit scripta, causam censuræ exprimat, exemplar illius superior infra mensem tradere teneatur, si requisitus fuerit, et super hac requisitione det publicum instrumentum seu litteras testimoniales, sigillo authentico consignatas.

CAPUT SECUNDUM.

IN QUOS CENSURÆ FERRI POSSINT.

Censuræ in omnes et solos homines baptizatos, viatores, doli capaces et subditos ferri possunt.

1º *In homines*; soli quippe homines rationis compotes censuræ proprie dictæ sunt capaces. Unde quando locu-

ta aliave animalia nociva dicuntur excommunicari vel anathematizari, id non debet intelligi de vera excommunicatione, quæ sit censura, sed de quadam adjuratione pro ipsorum interitu vel expulsione. Eo sensu adjurari possunt infideles, non vero proprie excommunicari. Sic Calixtus III publicas indicavit preces, anno 1456, contra Turcas, et simul contra calamitates quas populi falso tribuebant cometæ tunc splendentib; et anno 1835 redditæ, non autem Turcas et cometam excommunicare intendit, ut celebris quidam in astronoma peritus nuper affirmare non erubuit.

2º *Baptizatos*; censuræ enim sunt actus jurisdictionis ecclesiasticae: Ecclesia autem nullam habet jurisdictionem in non baptizatos. Ergo.

3º *Omnes baptizatos*; nulla etenim est exceptio: quicumque baptizati sunt, jurisdictioni ecclesiasticae subjiciuntur: ergo omnes censuris ligari possunt, etiam haeretici, schismatici et apostatae, quia per suam inobedientiam jus Ecclesiæ nec destruere nec limitare potuerunt.

4º *Viatores*; quia ii soli correctionis sunt capaces. Si ergo mortui quandoque in jure dicuntur excommunicari, id intelligendum est de quadam execratione, vel de excommunicationis quam ante mortem incurserant declaratione, vel de excommunicatione indirecta, qua Ecclesia prohibet ne vivi pro iis orient, vel alia officia christiana ipsis exhibeant.

5º *Doli capaces*; cum enim censura gravem culpam supponat, eo ipso constat doli incapaces, ut infantes et perpetuo amentes, eam incurtere non posse. Insani, furiosi, ebrii, dormientes censuram tamen incurtere possunt ob delictum vigente usu rationis commissum, eo scilicet instanti quo producitur effectus.

An impuberæ doli capaces censuris ligari possint disputant theologi; probabilius videtur sententia affirmans, quia si Deus peccata impuberum poenis afficiat, cur Ecclesia eos plectere non posset? De facto impuberæ rationis compotes, claustra monialium intrantes vel cleri-

cum graviter percutientes, excommunicationem incurrint, ut constat ex concilio Trid., sess. 25, cap. 5, de Regul. et Monial., et ex Decretal. lib. 5, tit. 40, cap. 60.

At communiter docetur censuras generaliter latae, sive a jure, sive ab homine, ab impuberibus non incurri, nisi hoc fuerit expressum, et eos vi monitorii ad revelationem non teneri. Vide *S. Ligorium*, l. 7, n. 14; *Collet*, part. 1, c. 3, art. 3.

6º *Subditos*; censura enim est actus jurisdictionis; jurisdiction autem exerceri non potest, nisi in subditos. Ergo.

Hinc 1º Papa censuris ligari non potest, quia nullum habet superiorem, et seipsum ligare nequit: excipitur nisi fiat hæreticus, quod fere impossibile videtur. Eo in casu concilium generale declararet factum. Videatur *S. Lig.*, l. 7, n. 15, citans Decret. part. 1, dist. 40, can. 6. 2º Nec episcopi ligantur censuris ab ipsis emanatis, propter eamdem rationem, nec etiam suspensione aut interdicto a jure latis, nisi expressa de ipsis mentio habeatur, ut Innocentius IV expressis verbis statuit in Sexto, l. 5, tit. 11, cap. 4. Hæc non exprimitur exceptio pro excommunicatione. 3º Quamvis reges, reginæ eorumque filii episcopis ordinariis subjiciantur quoad spiritualia, ab eis tamen censura ligari non possunt, quia, ex privilegio, hoc reservatur summo Pontifici, ut communiter docent auctores. 4º Eadem ratione censuris episcopi non subjiciuntur religiosi exempti quoad ea in quibus sunt exempti, non vero quoad ea in quibus pendent ab episcopo, v. g., in administratione sacramentorum.

Variæ autem difficultates ex territorio exsurgunt. 1º Censuris ligantur diœcesani extra diœcesim existentes, si quid sub censura præscriptum, et in diœcesi faciendum omittant, v. g., residentiam, assistantiam synodo, restitutionem furti, revelationem delicti aut impedimenti, etc., quia ibi delinquere censentur ubi non faciunt quod facere tenentur, et sic habet Innocentius III, in Decretali, l. 3, tit. 4, cap. 11. 2º Item subditi extra territorium delinquentes, ab Ordinario censura per senten-

tiam plecti possunt, quando citati comparere aut satisfactionem dare recusant. At, si agatur de censura *latæ sententiaæ*, vel est a jure, et tunc convenient omnes eam non incurri extra territorium, quia lex est localis et mediate tantum attingit personas: vel est ab homine; v. g., Petrus excommunicatur si hoc vel illud faciat aut omittat, et tunc alii affirmant censuram incurri, quia mandatum est personale; alii negant, dicentes mandatum, etsi aliquo sensu personale, nihilominus intra certos limites circumscribi quoad effectus, idque concludunt ex Sexto, lib. 1, tit. 2, cap. 2. 3º Advenæ, peregrini et vagi censuris locorum in quibus delinquunt ligantur, id est, censuris a jure, propter rationem allatam, sed probabiliter non censuris ab homine. Dicimus *probabiliter*, quia non liquet eos non ligari censura, si mandato episcopi jubentis, v. g., sub poena excommunicationis, ut qui noscunt auctores talis furti vel homicidii illos manifestent, parere nolint: non videtur enim cur mandatum eos non ligaret in tali casu sicut statutum permanens. Communiter autem docent eos censura per sententiam plecti posse, si ob crimen ibi commissum citati, satisfacere recusent. Vide Decretal. l. 2, tit. 2, cap. 14, et l. 5, tit. 17, cap. 1. 4º Prælati regulares subditos suos ubicumque existentes censuris ligare possunt; est *sententia communis*. 5º Episcopus, extra propriam diœcesim degens, jurisdictionem contentiosam exercere non potest, ac consequenter nec censuras per sententiam judicariam ferre. Excipitur si contumacia sit adeo manifesta ut cognitione causæ non indigeat, aut si causa in proprio territorio fuerit instructa, vel si episcopus a diœcesi sua injuste fuerit expulsus, quo in casu totam jurisdictionem suam in vicinioribus locis exercere potest; petita, etsi non obtenta, ab Ordinario loci licentia, ut in Clementin., l. 2, tit. 2, cap. unico habetur. Legem autem vel statutum aut mandatum, cum censura ei annexa, pro sua diœcesi, ubicumque decernere potest, quia hujusmodi lex vel mandatum non est actus jurisdictionis contentiosæ.

Non repugnat eumdem hominem pluribus simul ligari

censuris, sicut non repugnat eum pluribus peccatis mortalibus gratiam sanctificantem amittere, sive ob idem delictum a pluribus superioribus, v. g., a Papa et ab episcopo vetitum, sive ob transgressionem plurium legum quibus annexae sunt censurae ejusdem vel diversi generis, sive ob iterationem ejusdem actus sub censura prohibiti. *Sic generaliter auctores.*

CAPUT TERTIUM.

DE CAUSIS A CENSURA EXCUSANTIBUS.

Cum omnis censura, ut pote pœna, culpam supponat, quidquid excusat a culpa, eo ipso excusat a censura. Plurimæ autem sunt causæ a peccato excusantes, scilicet :

1º Ignorantia invincibilis, sive juris, sive facti, *ut in Tractatu de Actibus humanis probavimus* : a censura vero non excusaret ignorantia vincibilis aut supina, quia non excusat a peccato, et sic statuitur in Sexto, l. 1, tit. 2, cap. 2.

Hinc 1º qui pereutit vel occidit clericum, invincibiliter ignorans esse clericum, excommunicationem contra clericorum percussores latam non incurrit, quia licet reus sit homicidii, immunis est a sacrilegio cui annexa est censura : si sciret esse clericum, et ignoraret legem Ecclesiæ, vel pœnam ab Ecclesia decretam, eam probabilius adhuc non incurreret, quia non esset contumax erga Ecclesiam. Ita communiter auctores.

Hinc 2º qui in dubio de existentia censuræ, rem cui revera annexa est censura facit, censuram incurrit si mortaliter peccet; censetur enim contumax erga Ecclesiam.

Hinc 3º si ignorantia vincibilis a gravi culpa excusat, eo ipso a censura excusat. Patet ex superius dictis, ubi de culpa ad incurriendam censuram requisita.

Hinc 4º Si inadvertentia, parvitas materiæ, defectus

consensus a gravi peccato excusent, excusant pariter a censura.

2º Metus respective gravis, si agatur de præcepto ecclesiastico, plerumque tollit obligationem ac proinde censuram, quia lex ecclesiastica in se sumpta non obligat cum tanto incommodo. Dicimus *plerumque*, quia fieri potest ut obligatio cum metu gravi existat; v. g., si episcopus sub pœna censuræ jubeat ut parochus, vel ejus defectu vicarius, sacramenta peste infectis administret. Si autem de præcepto naturali aut divino ageretur, plures adhuc dicunt censuram non incurri, quamvis adsit peccatum, quia lex ecclesiastica eam imponens desinit obligare, nec igitur est contumacia contra Ecclesiam. At in utraque hypothesi, si metus, etsi gravis, in contemptum Ecclesiæ incuteretur, a peccato gravi non excusaret, nec igitur a censura.

3º Impotentia, sive physica, sive moralis, quia, ex regula juris 6, *nemo potest ad impossibile obligari*: unde talis potentia excusat a peccato : ergo et a censura.

4º Ex Decretal. l. 2, tit. 28, cap. 40, censura ferri potest sub conditione, et tunc non existit de facto ante impletionem conditionis. Si autem ante conditionis impletionem fiat appellatio legitima, suspenditur censura; non item post conditionis purificationem, quia censuram jam existentem non aufert appellatio, ut habetur in cap. 53 ejusdem tituli libri modo citati.

Ut appellatio autem sit legitima, tres requiruntur conditiones, videlicet 1º causa sufficiens : nam « appellatio » nis remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed » ad præsidium innocentiae institutum, » ait Honorius III in Decretal. l. 2, tit. 28, cap. 51; 2º ut ab inferiori judice ad superiorem fiat : unde vana esset appellatio ab Ecclesia dispersa vel a Papa, ad concilium generale : hæ appellations damnatae sunt a Martino V, a Julio II, a Leone X, a Gregorio XIII (*Ferraris, vº Appell.*, art. 3, n. 4, etc.) 3º Ut fiat tempore statuto, id est, de jure communi, intra decem dies a die publicationis sententiae, ut docent canonistæ ex Sexto, l. 2, tit. 15, cap. 8.